

مدیر طرح از طرف مجری: امیر ناظمی

همکاران اصلی در تدوین گزارش: شادی ضیغمی، مینا درویش، امیرحسین عصارزاده، امیر ناظمی

نشانی کارفرما: اراک، بلوار فاطمیه، استانداری مرکزی، تلفن: ۰۸۶ - ۳۳۶۶۶۰۰۱

نشانی مجری: تهران، کریمخان، ایرانشهر، آذرشهر، شماره ۱۱، طبقه اول، تلفن: ۰۲۱-۸۸۳۰۰۷۵۵

Info@atinegaar.com

www.atinegaar.com

گزارش «پروفایل شهرستان زرنديه» پيرو قرارداد شماره‌ی ۹۱/۸/۲ ص با موضوع آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی (اجرای فاز دوم مطالعات آمایش استان) تهیه شده است.

صحت مندرجات گزارش برعهده‌ی مدیر طرح پژوهشی است.

کلیه حقوق و مالکیت دستاوردهای حاصل از این گزارش متعلق به مجری و کارفرما به صورت مشترک است.

هرگونه نسخه برداری از آن، اعم از کپی، نسخه برداری الکترونیکی و یا ترجمه بخش یا تمام آن، و استفاده از محتوای گزارش منوط به اخذ مجوز کتبی از مجری و کارفرما و با استناد به کلیه اطلاعات گزارش مجاز است.

Zarandiye County Profile

Report No. 25-7

Main Project:

Markazi Spatial Foresight

© Copyright 2015, Atinegaar Thinktank

All rights reserved.

Published March, 2015

This document may not, in whole or in part, be copied, photocopied, reproduced, translated, or reduced to any machine readable form without Atinegaar's formal permission. Every effort has been made to ensure the accuracy of this document. However, Atinegaar shall not be liable for any error or for incidental or consequential damages pertinent to the form, performance, or use of this document or the examples within. The information herein is subject to change without notice.

Trademarks

Other product names mentioned in this document may be trademarks or registered trademarks of their respective companies and are the sole property of their respective owners.

چکیده

این گزارش به ارائه تصویری از شهرستان زرنديه مبتنی بر نتایج مطالعات آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی می‌پردازد. بر این اساس پس از مقایسه شهرستان زرنديه با سایر شهرستان‌های استان مرکزی از منظر چند شاخص کلیدی در دسترس، تلاش شده است تا نتایج بخش‌های مختلف مطالعه در خصوص شهرستان زرنديه، در این گزارش به صورت خلاصه ارائه شود. در پایان نیز نقش شهرستان زرنديه، با توجه به ویژگی‌ها و پتانسیل‌هایش در جهت پیشبرد اهداف و راهبردهای استان، تبیین شده است.

کلیدواژه: شهرستان زرنديه، توسعه، تفکر ارزشی، توان اکولوژیک، راهبردهای آمایشی پابرجا

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
۱ شهرستان زرندیه از منظر آمار	۱
۲ مهمترین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای شهرستان زرندیه	۱۷
۱-۲ نقاط قوت	۱۷
۲-۲ نقاط ضعف	۱۷
۳-۲ فرصت‌ها	۱۸
۴-۲ تهدیدات	۱۸
۳ وضعیت توان اکولوژیکی شهرستان زرندیه	۱۹
۴ وضعیت توسعه اقتصادی، اجتماعی، سکونتگاهی و فناوریانه شهرستان زرندیه	۲۰
۵ نتایج حاصل از تفکر ارزشی در خصوص شهرستان زرندیه	۲۶
۱-۵ مهمترین دغدغه‌ها	۲۶
۲-۵ موضوعات و مسائل غیرقابل قبول	۲۷
۳-۵ روندهای اجتناب‌ناپذیر و واقعیت‌ها	۲۸
۴-۵ ویژگی‌های مطلوب آینده	۲۹

۳۰	ویژگی‌های نامطلوب آینده	۵-۵
۳۱	ویژگی‌هایی که مطلوب است شهرستان در آینده به واسطه آن‌ها شناخته شود.....	۶-۵
۳۲	مهمترین محدودیت‌های توسعه	۷-۵
۳۳	مهمترین مزیت‌های شهرستان زرنديه	۸-۵
۳۴	نقش شهرستان در راستای تحقق اهداف و پیاده‌سازی راهبردها	۶
۳۶	نتیجه‌گیری و جمع‌بندی	۷

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۶	جدول ۱: فعالیتهای دارای مزیت نسبی شهرستان زرنديه در سال ۱۳۹۰
۳۴	جدول ۲: ماموریتها و وظایف خاص شهرستان زرنديه در جهت پیشبرد راهبردهای کلان استان

فهرست شکل‌ها

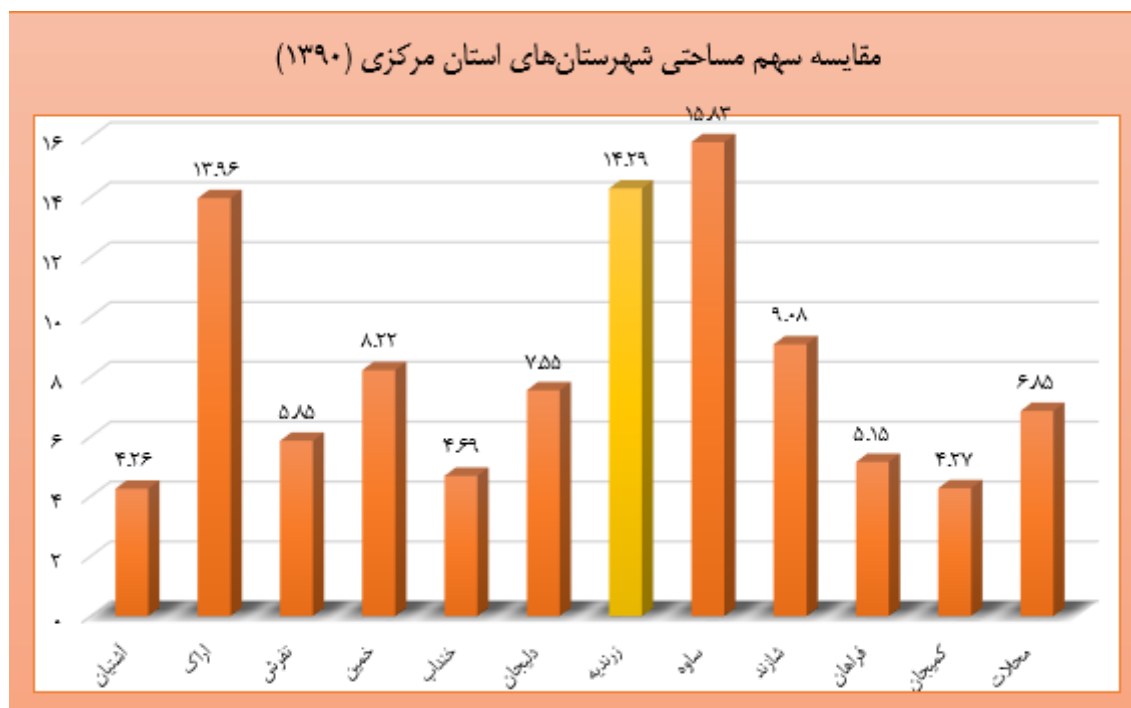
صفحه	عنوان
۲	شکل ۱: مقایسه سهم مساحتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۳	شکل ۲: مقایسه سهم جمعیتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۴	شکل ۳: مقایسه سهم جمعیت روستایی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۵	شکل ۴: مقایسه نرخ باسوادی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۶	شکل ۵: مقایسه نرخ باسوادی جمعیت شهری و روستایی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۷	شکل ۶: مقایسه ضریب شهرنشینی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۸	شکل ۷: مقایسه نرخ مشارکت اقتصادی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۹	شکل ۸: مقایسه نرخ بیکاری شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۱۰	شکل ۹: مقایسه سهم اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵
۱۱	شکل ۱۰: مقایسه تعداد کل کارگاه‌های صنعتی شهرستان‌های استان مرکزی
۱۲	شکل ۱۱: مقایسه سهم ارزش افزوده بخش صنعت در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵
۱۳	شکل ۱۲: مقایسه تغییرات سهم اشتغال بخش صنعت در شهرستان‌های استان مرکزی
۱۳۹۰	شکل ۱۳: مقایسه ضریب مکانی اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۱۴	

- شکل ۱۴: روند تغییرات ضریب مکانی شهرستان زرنديه
- شکل ۱۵: نقشه توان اکولوژیک شهرستان زرنديه
- شکل ۱۶: شمای کلی از وضعیت توسعه‌یافتگی سازمان فضایی شهرستان زرنديه در مقایسه با سایر شهرستان‌های استان مرکزی
- شکل ۱۷: وضعیت توسعه اجتماعی شهرستان زرنديه از منظر شاخص‌های مختلف
- شکل ۱۸: وضعیت توسعه اقتصادی شهرستان زرنديه از منظر شاخص‌های مختلف
- شکل ۱۹: وضعیت توسعه سکونتگاهی شهرستان زرنديه از منظر شاخص‌های مختلف
- شکل ۲۰: وضعیت توسعه فناوری و خدمات برتر شهرستان زرنديه از منظر شاخص‌های مختلف

۱ شهرستان زرنديه از منظر آمار

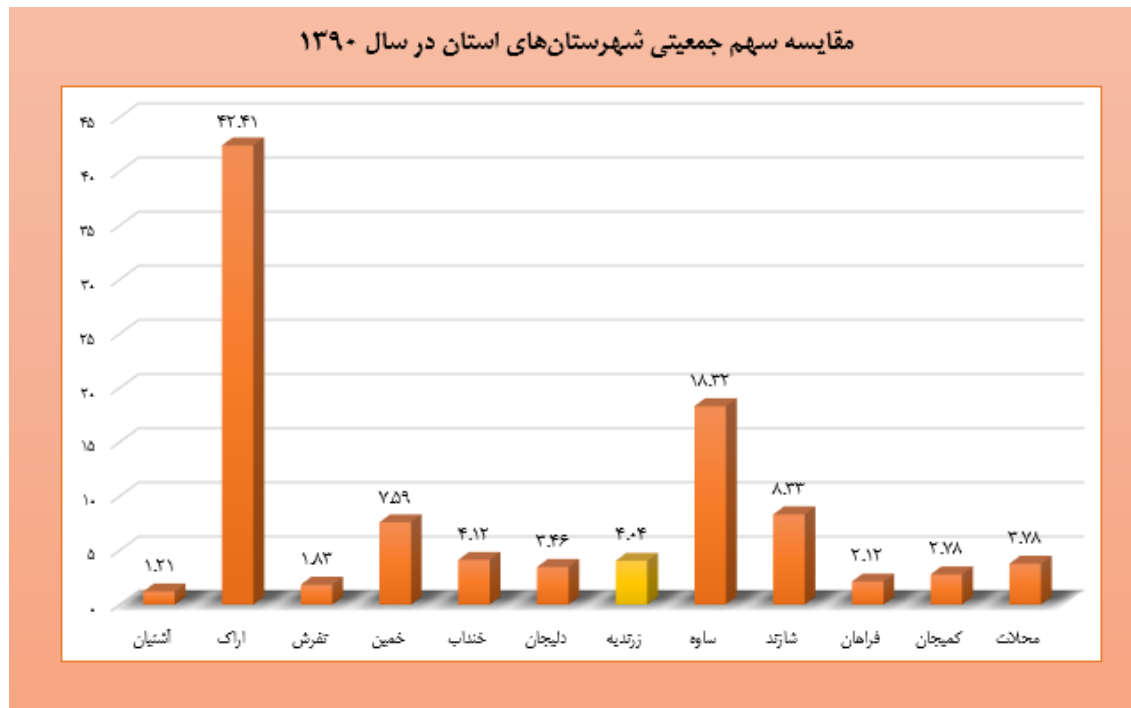
شهرستان زرنديه شمالی ترین شهرستان استان مرکزی است. این شهرستان از شمال شرق به استان تهران و از شمال غرب و غرب به استان قزوین از سمت شرق به استان قم، از جنوب به شهرستان ساوه محدود شده است. مساحت شهرستان زرنديه حدوداً ۴۱۶۳ کیلومتر مربع است که ۱۴,۲۹ درصد از مساحت استان را دربر می گیرد. شهرستان زرنديه، از ۲ بخش (مرکزی و خرقان)، ۵ شهر (رازقان، پرندک، خشک رود، زاویه و مامونیه) و ۶ دهستان (الویر، علیشار، دوزج، حکیم آباد، خشک رود و رودشور) تشکیل شده است. این شهرستان از مجموع ۱۷۹۱۵,۰۵ هکتار کل عرصه های جنگلی استان مرکزی، ۳,۷۰ درصد از عرصه های جنگلی را به خود اختصاص داده است. از مجموع ۱۴۱۳۹۵۹ نفر جمعیت استان، حدود ۴,۰۴ درصد ساکن این شهرستان هستند. همچنین از مجموع ۳۶۸۹۵۸ نفر جمعیت روستایی استان، ۵,۴۵ درصد ساکن این شهرستان هستند.

شکل ذیل، به مقایسه سهم مساحتی شهرستان های استان مرکزی با یکدیگر می پردازد. همانگونه که مشخص است شهرستان زرنديه، پس از ساوه، دومین شهرستان بزرگ استان محسوب می شود.

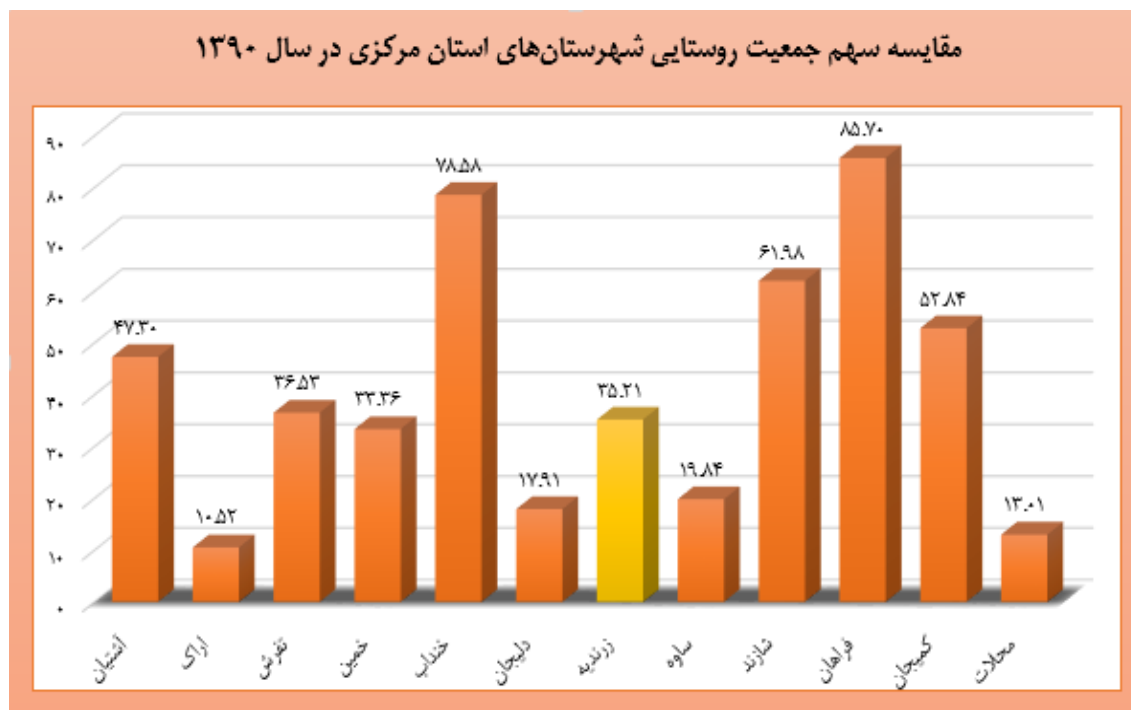
شکل ۱: مقایسه سهم مساحتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

شکل بعد، به مقایسه سهم جمعیتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰ می‌پردازد. شهرستان زندیه با ۴,۰۴ درصد از جمعیت کل استان، از نظر سهم جمعیتی در رتبه ششم در میان شهرستان‌های استان قرار گرفته است.

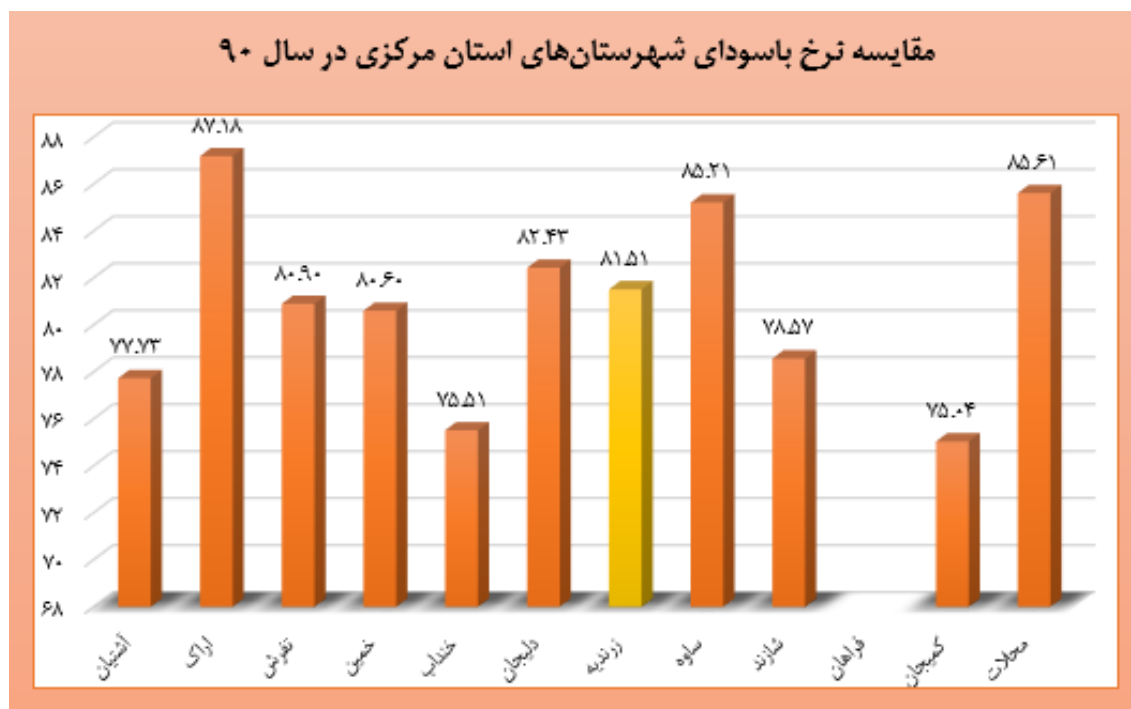
شکل ۲: مقایسه سهم جمعیتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

شکل بعد، سهم جمعیت روستایی شهرستان‌های استان را از کل جمعیت روستایی استان نشان می‌دهد. همانگونه که مشخص است شهرستان زرنديه با ۳۵,۲۱ درصد، در رتبه هفتم در میان شهرستان‌های استان مرکزی قرار گرفته است.

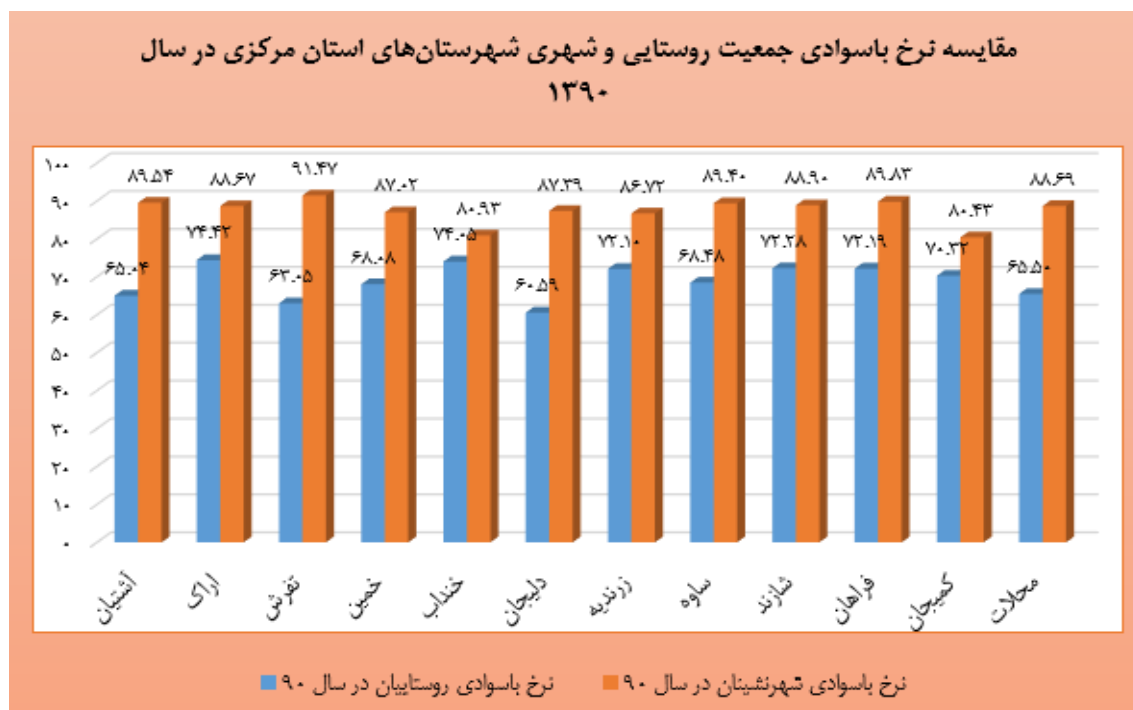
شکل ۳: مقایسه سهم جمعیت روستایی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

بررسی نرخ باسوادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۹۰ نشان می‌دهد که این شاخص برای شهرستان زردکوبه معادل ۸۱,۵۱ درصد بوده است و این شهرستان از حیث این شاخص در رتبه پنجم میان شهرستان‌های استان قرار می‌گیرد. این درحالیست که نرخ باسوادی کشور در همین سال معادل ۸۴,۷ درصد و نرخ باسوادی استان مرکزی نیز ۸۳,۸ درصد بوده است.

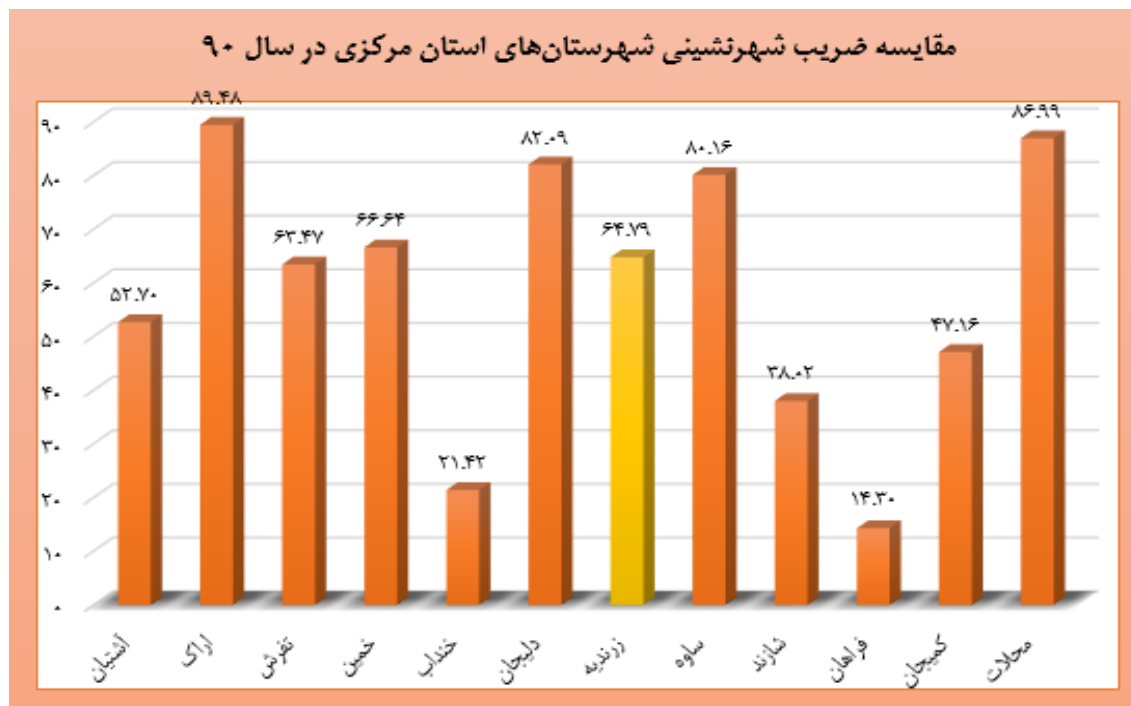
شکل ۴: مقایسه نرخ باسودای شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

همچنین بررسی نرخ باسودای به تفکیک جمعیت شهری و روستایی نشان می‌دهد که نرخ باسودای جمعیت شهری شهرستان زرنده در سال ۱۳۹۰، ۸۶٫۷۲ و نرخ باسودای جمعیت روستایی در همین سال ۷۲٫۱۰ بوده است. لازم به ذکر است میانگین نرخ باسودای شهری و روستایی کشور در همین سال به ترتیب ۸۸٫۶ و ۷۵٫۱ درصد بوده است.

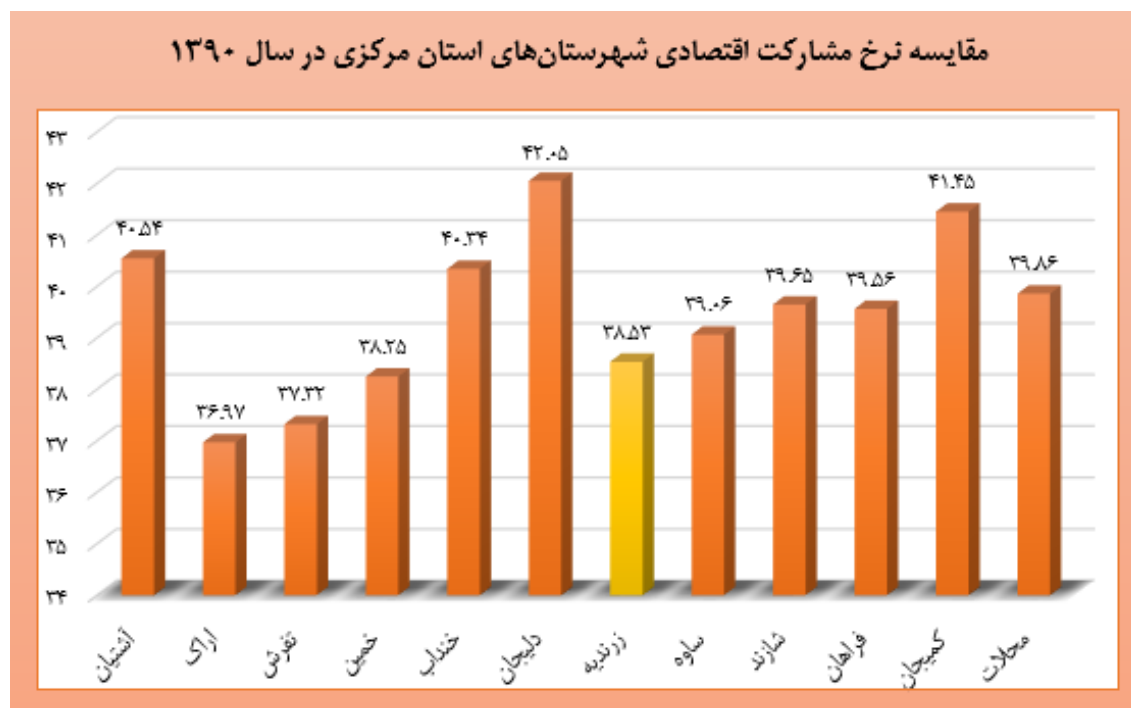
شکل ۵: مقایسه نرخ باسوادی جمعیت شهری و روستایی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

شکل بعد ضریب شهرنشینی شهرستان‌های استان مرکزی را نشان می‌دهد. همانگونه که مشخص است شهرستان زرنديه در سال ۹۰، با ضریب شهرنشینی ۶۴,۷۹ در رتبه ششم در میان شهرستان‌های استان مرکزی قرار گرفته است.

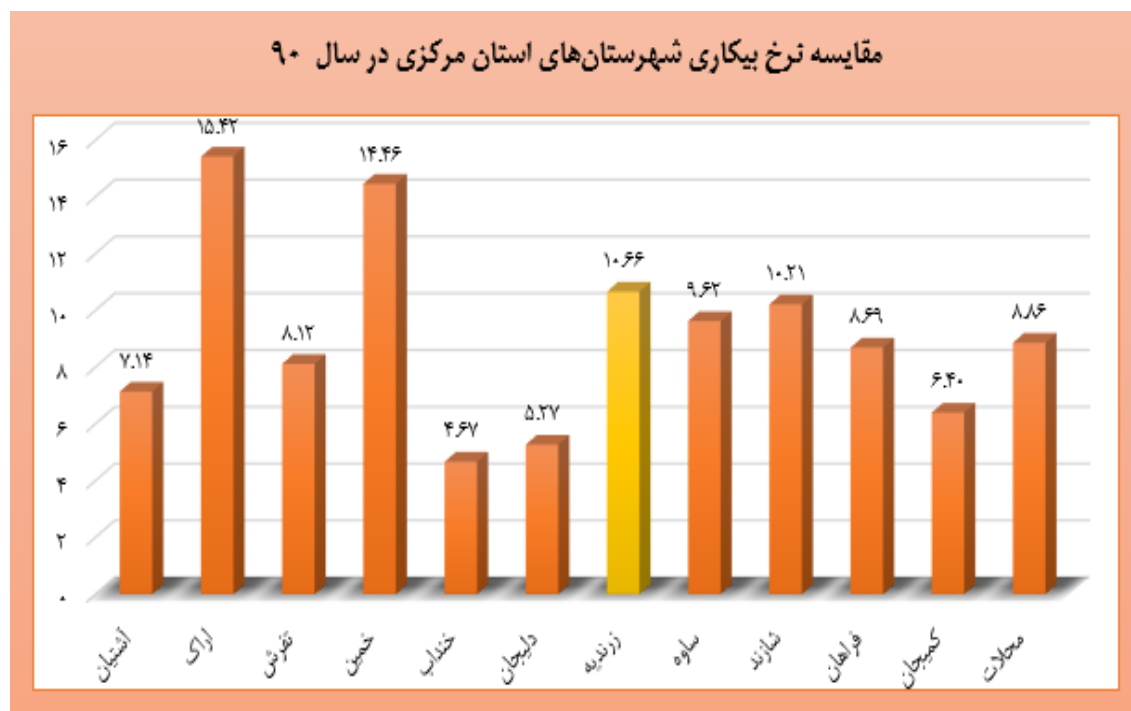
شکل ۶: مقایسه ضریب شهرنشینی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

همانگونه که در شکل بعد مشخص است، شهرستان زرندیه با نرخ مشارکت اقتصادی ۳۸٫۵۳ درصد در سال ۱۳۹۰ در رتبه نهم میان شهرستان‌های استان مرکزی از منظر این شاخص، قرار گرفته است.

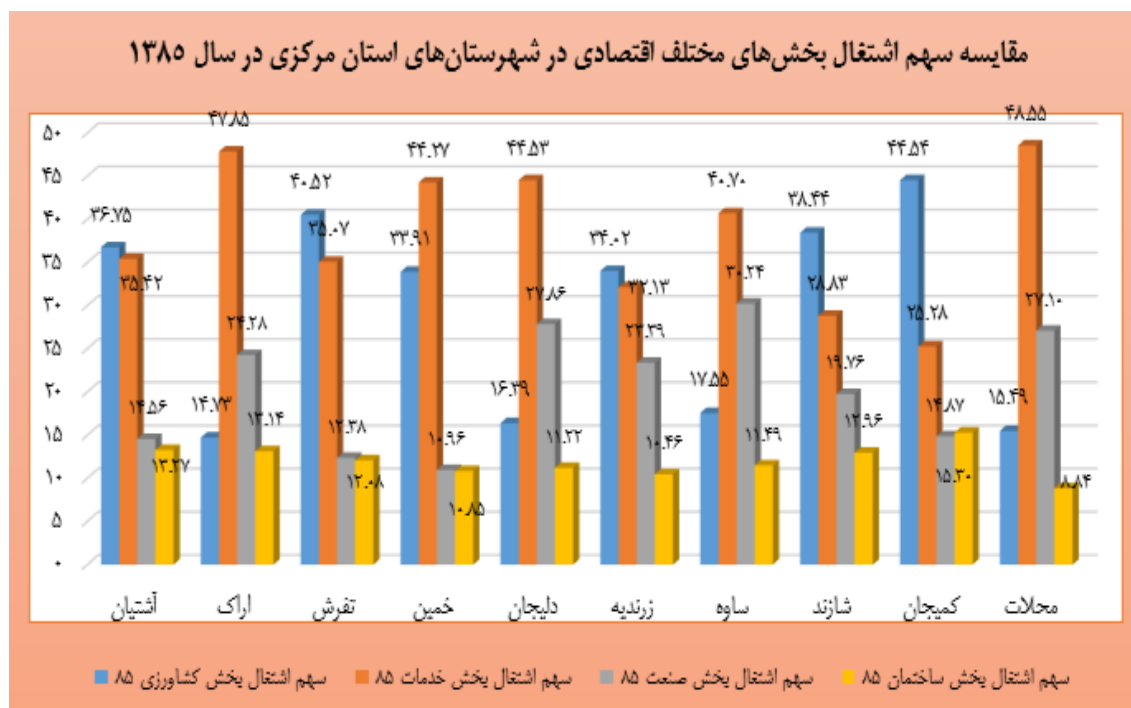
شکل ۷: مقایسه نرخ مشارکت اقتصادی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

مقایسه نرخ بیکاری در شهرستان‌های مختلف استان مرکزی در سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که شهرستان زرنديه با نرخ بیکاری ۱۰٫۶۶ در رتبه سوم از منظر این شاخص قرار گرفته است.

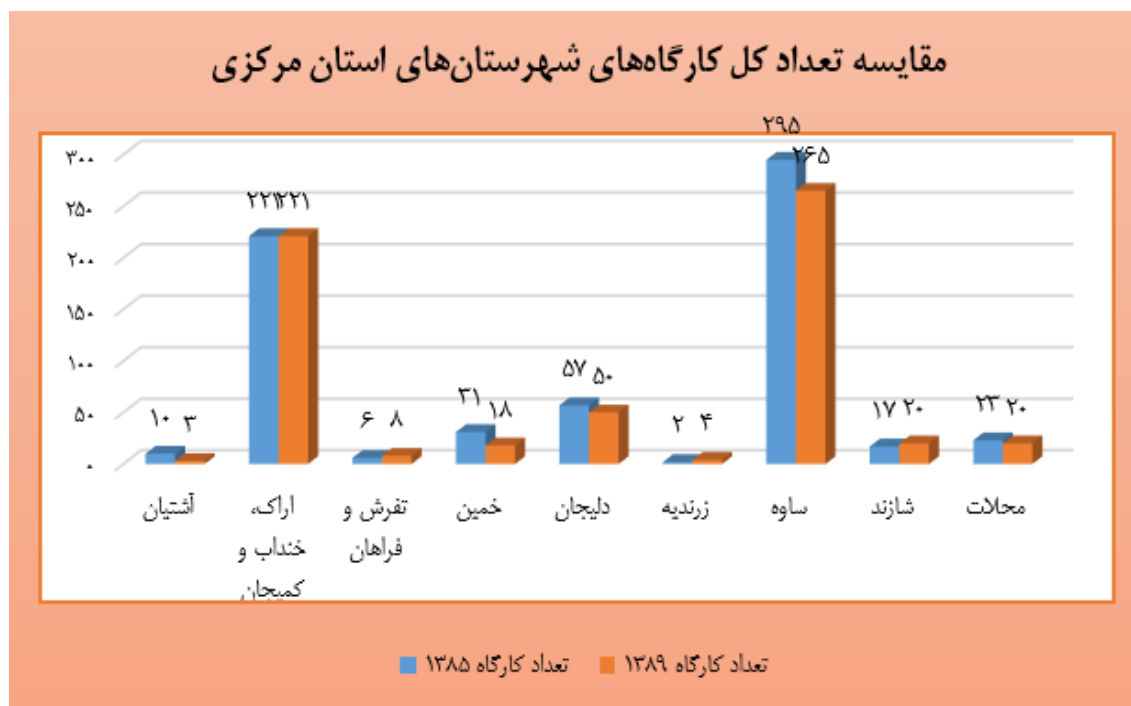
شکل ۸: مقایسه نرخ بیکاری شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

شکل بعد به مقایسه سهم اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی شهرستان‌های استان در سال ۱۳۸۵ می‌پردازد. بر این اساس بخش کشاورزی شهرستان زرنديه با ۳۴,۰۲ درصد بیشترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است و پس از آن به ترتیب بخش‌های خدمات با ۳۲,۱۳ درصد، صنعت با ۲۳,۳۹ درصد و ساختمان با ۱۰,۴۶ درصد، قرار گرفته‌اند.

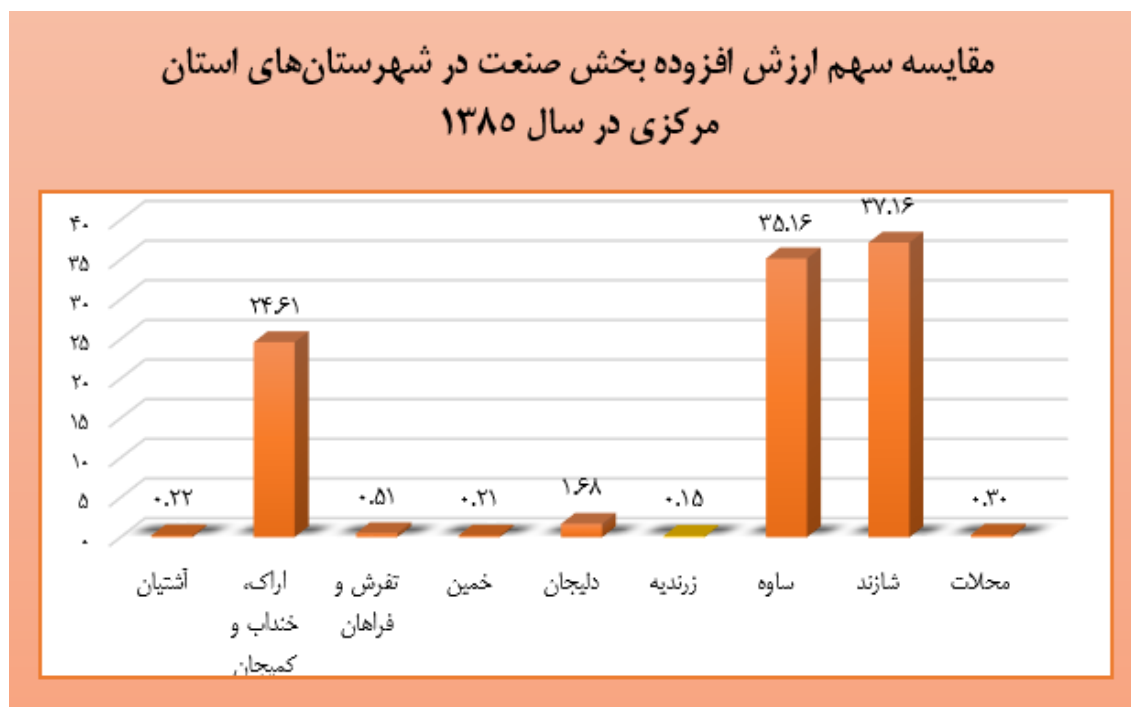
شکل ۹: مقایسه سهم اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵

شکل بعد به مقایسه تعداد کارگاه‌های شهرستان‌های استان مرکزی در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۹ می‌پردازد. همانگونه که مشخص است شهرستان زرنديه در سال‌های مورد بررسی، به ترتیب دارای ۲ و ۴ کارگاه صنعتی بوده است و از منظر تعداد کارگاه‌ها، پس از آشتیان در سال ۱۳۹۰، کمترین تعداد کارگاه صنعتی را به خود اختصاص داده است.

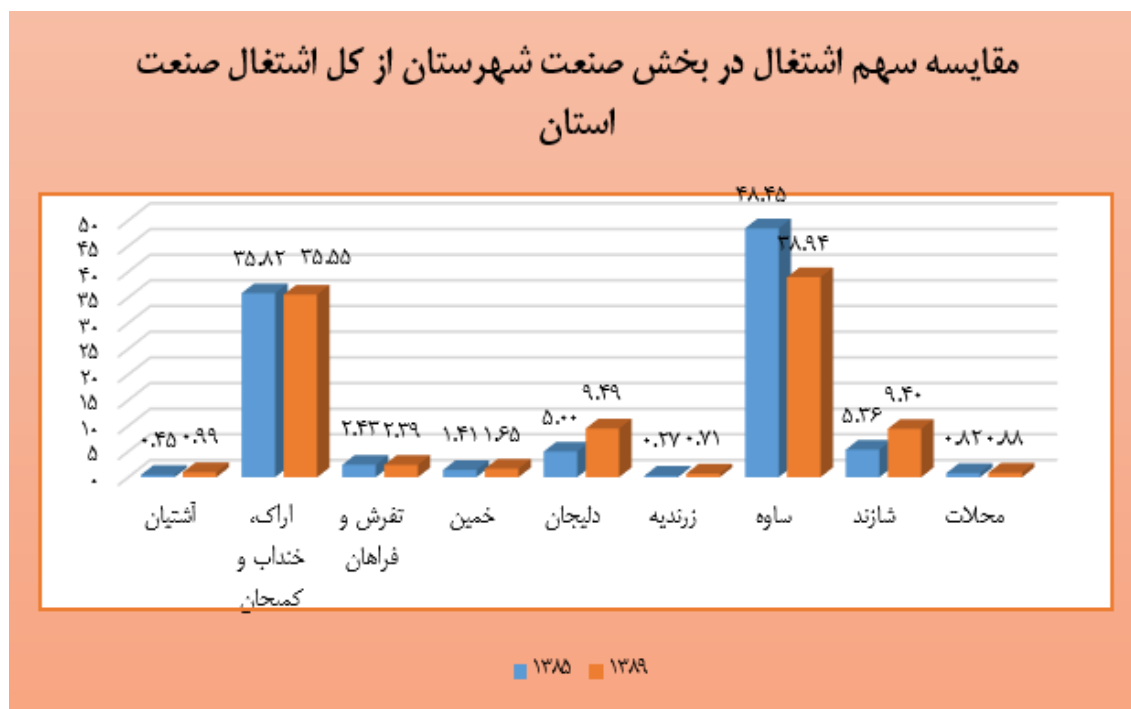
شکل ۱۰: مقایسه تعداد کل کارگاه‌های صنعتی شهرستان‌های استان مرکزی

شکل بعد به مقایسه سهم ارزش افزوده بخش صنعت شهرستان‌های استان مرکزی از کل ارزش افزوده این بخش در سال ۱۳۸۵ می‌پردازد. همانگونه که مشخص است شهرستان زرنديه، کمترین سهم ارزش افزوده را که در حدود ۰,۱۵ درصد است، به خود اختصاص داده است.

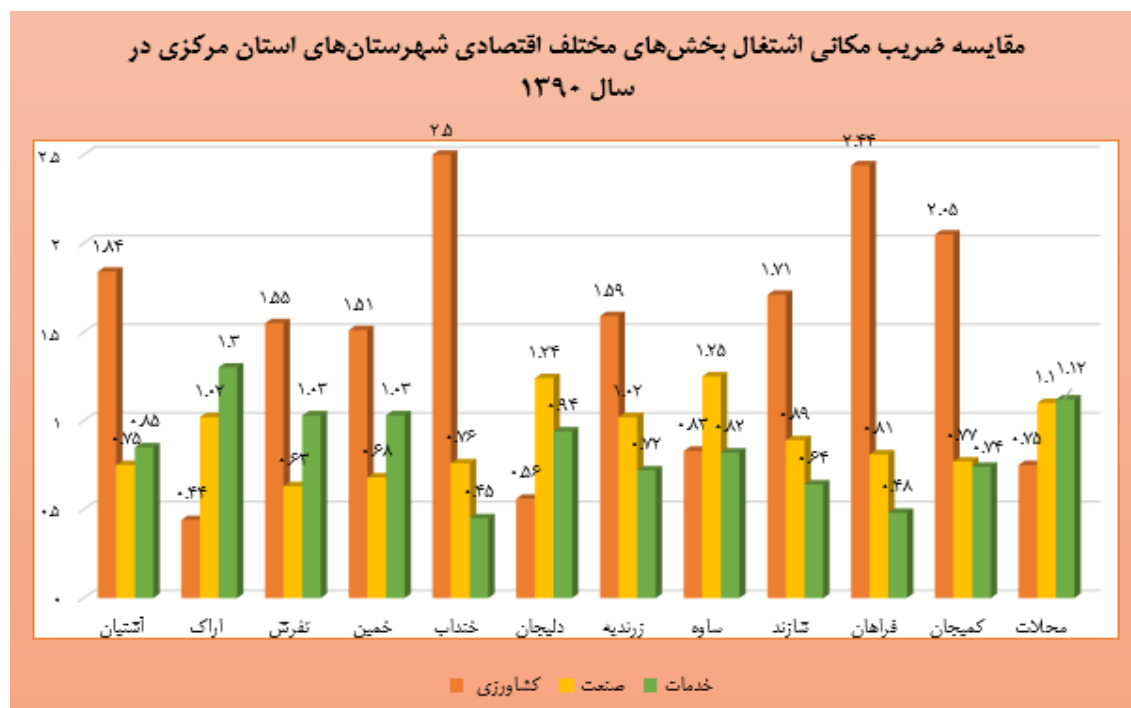
شکل ۱۱: مقایسه سهم ارزش افزوده بخش صنعت در شهرستان های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵

بررسی سهم اشتغال بخش صنعت در شهرستان های مختلف استان نشان می دهد که اشتغال در بخش صنعت شهرستان زرنديه در سال ۱۳۸۹ نسبت به سال ۱۳۸۵ کمی افزایش داشته است و از ۰.۲۷ به ۰.۷۱ رسیده است. این شهرستان در سال ۱۳۸۹، پایین ترین سهم اشتغال صنعتی را در استان به خود اختصاص داده است.

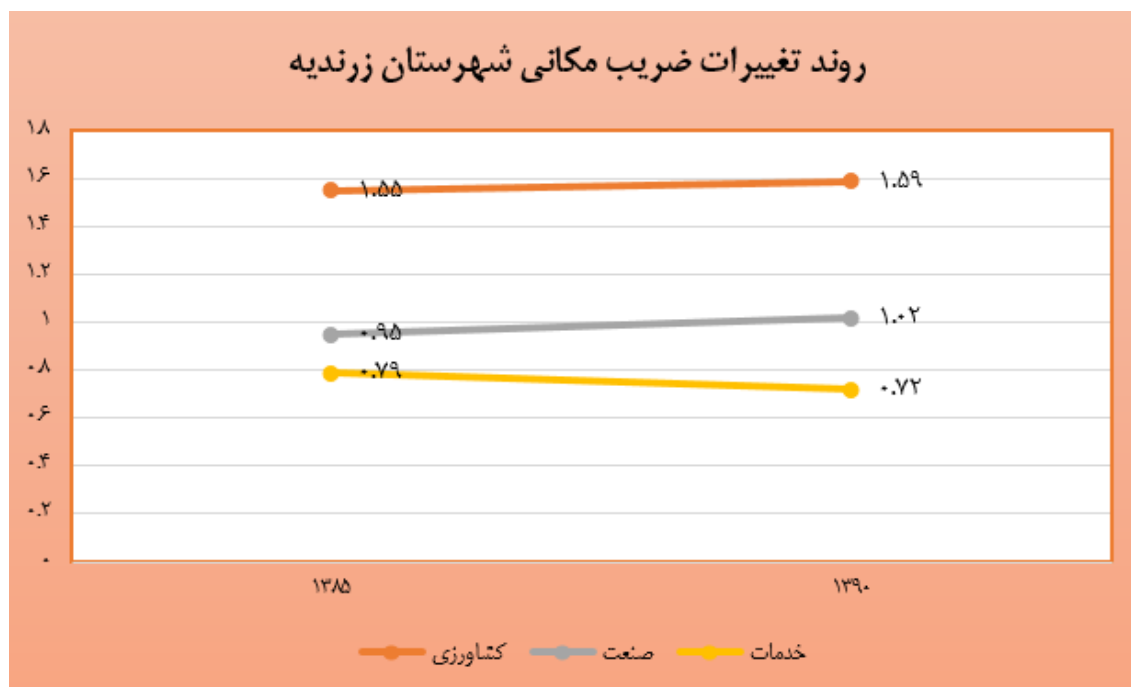
شکل ۱۲: مقایسه تغییرات سهم اشتغال بخش صنعت در شهرستان های استان مرکزی

شکل بعد به مقایسه ضریب مکانی اشتغال شهرستان های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰ می پردازد. همانگونه که مشخص است شهرستان زنندیه در بخش های کشاورزی و صنعت دارای مزیت است و ضریب مکانی اشتغال بخش کشاورزی در این شهرستان بیش از ضریب مکانی صنعت است.

شکل ۱۳: مقایسه ضریب مکانی اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

نمودار زیر روند تغییرات ضریب مکانی شهرستان زرنديه را از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ در بخش‌های خدمات، صنعت و کشاورزی، نشان می‌دهد.

شکل ۱۴: روند تغییرات ضریب مکانی شهرستان زرندیه

همانطور که شکل پیش نشان می دهد ضریب مکانی بخش کشاورزی شهرستان زرندیه از ۱,۵۵ در سال ۱۳۸۵ به ۱,۵۹ در سال ۱۳۹۰ افزایش یافته است و این شهرستان در بخش کشاورزی از منظر این شاخص دارای مزیت است. ضریب مکانی بخش صنعت نیز در همین دوره زمانی رو به افزایش بوده است و از ۰,۹۵ به ۱,۰۲ ارتقا یافته است. علیرغم بخش های صنعت و کشاورزی، ضریب مکانی در بخش خدمات کاهنده بوده است و از ۰,۷۹ در سال ۱۳۸۵ به ۰,۷۲ در سال ۱۳۹۰ رسیده است.

به این ترتیب با توجه به شاخص ضریب مکانی، اولویت اول برای شهرستان زرنديه کشاورزی و سپس صنعت است. جدول ذیل، به بررسی فعالیت‌های خرد شهرستان زرنديه که دارای مزیت نسبی هستند، می‌پردازد.

جدول ۱: فعالیت‌های دارای مزیت نسبی شهرستان زرنديه در سال ۱۳۹۰

رتبه	فعالیت	ضریب مکانی
۱	کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری	۱,۵۹
۲	کشت و صنعت	۱,۵۹
۳	تولید صنعتی (ساخت)	۱,۲۰
۴	آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه	۱,۱۹
۵	فعالیت‌های اداری و خدمات پشتیبانی	۱,۰۲

همانطور که در جدول پیش مشخص است دو فعالیت کشاورزی، جنگلداری و ماهی‌گیری و کشت و صنعت، با ضریب مکانی ۱,۵۹، بیشترین مزیت را در سطح شهرستان به خود اختصاص داده است. پس از آن نیز تولید و ساخت صنعتی دارای بیشترین مزیت مکانی نسبت به سایر فعالیت‌ها در این شهرستان است.

۲ مهمترین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای شهرستان زرنديه

این قسمت برگرفته از نتایج گزارش تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای استان مرکزی است. نتایج این بخش در کنار نتایج حاصل از تفکر ارزشی، می‌تواند تصویر مناسب‌تری از فضای شهرستان زرنديه ارائه دهد.

۱-۲ نقاط قوت

- S1: وجود مراکز آموزشی که در جذب نیروی متخصص و اشتغال موثر است.
- S2: وجود ذخایر معدنی
- S3: نرخ بیکاری پایین‌تر از میانگین استان حتی در روستاها و مهاجرپذیری
- S4: تعادل در سهم اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی (کشاورزی و خدمات و صنعت)
- S5: وجود مراتع متراکم و پتانسیل تولید گیاهان دارویی و توسعه دامداری‌ها
- S6: دسترسی مناسب به شبکه حمل و نقل و انرژی
- S7: تولید محصولات کشاورزی صادراتی مثل پسته و خشکبار

۲-۲ نقاط ضعف

- W1: عدم توازن در شاخص‌های جمعیتی: نسبت جنسی بالا، مشکل کم‌سواد و بی‌سواد شغلان خصوصا در بخش کشاورزی
- W2: نرخ مشارکت کم زنان و بیکاری زنان تحصیل کرده

- W3: ضعف در خدمات واسطه‌گری مالی
- W4: عدم یکنواختی فرهنگی و تنوع قومی و فرهنگی همراه با حضور اتباع بیگانه
- W5: عدم وجود پیوندهای مناسب درون استانی
- W6: عدم استفاده از ظرفیت‌های حمل و نقل در حمل کالا و مسافر
- W7: عدم وجود صنایع تبدیلی و بسته‌بندی و نگهداری کالا در بخش‌های مختلف
-

۳-۲ فرصت‌ها

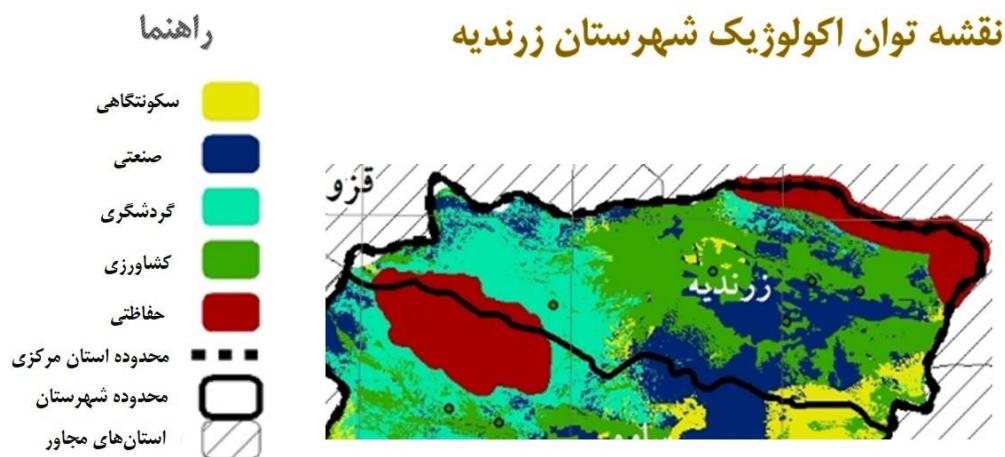
- O1: استفاده از موقعیت ممتاز جغرافیایی در دسترسی به بازار و خدمات حوزه‌های پیرامون
- O2: نزدیکی به فرودگاه بین‌المللی امام خمینی و تهران و امکان برنامه‌ریزی صادرات
- O3: توسعه زیرساخت‌ها، جاذبه‌ها و خدمات گردشگری با توجه به نزدیکی به تهران و با هدف جذب گردشگران از تهران

۴-۲ تهدیدات

- T1: استقرار صنایع آلاینده و محدودیت توسعه به واسطه استقرار در شعاع ۱۲۰ کیلومتری تهران
- T2: مخاطرات طبیعی و خطر زمین لغزش

۳ وضعیت توان اکولوژیکی شهرستان زرنديه

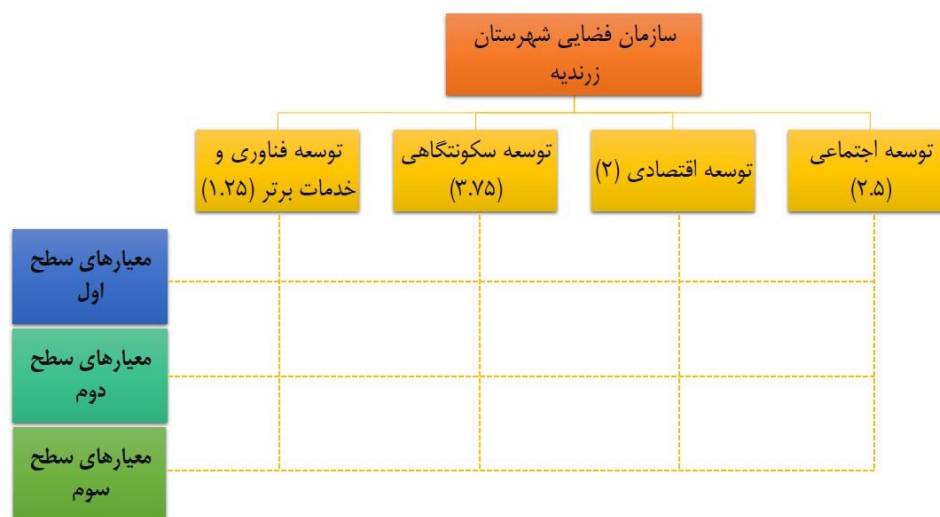
همانگونه که نقشه توان اکولوژیک شهرستان زرنديه نشان می‌دهد بخش‌های بسیار محدودی از شهرستان زرنديه در محدوده نواحی حفاظتی استان قرار دارد. این شهرستان، امکان توسعه فعالیت‌های گردشگری، کشاورزی و صنعتی را در حد مناسبی داراست. قابلیت توسعه فعالیت‌های سکونتگاهی نیز تا حدودی در این شهرستان وجود دارد.

شکل ۱۵: نقشه توان اکولوژیک شهرستان زرنديه

۴ وضعیت توسعه اقتصادی، اجتماعی، سکونتگاهی و فناوریانه شهرستان زرنديه

تحليل سازمان فضايي وضعيت موجود استان نشان مي‌دهد كه شهرستان زرنديه از لحاظ توسعه سکونتگاهی وضعيت متوسطي دارد. وضعيت توسعه اجتماعي، اقتصادي و فناوري و خدمات برتر در اين شهرستان پايين تر از ميانيگين قرار گرفته است.

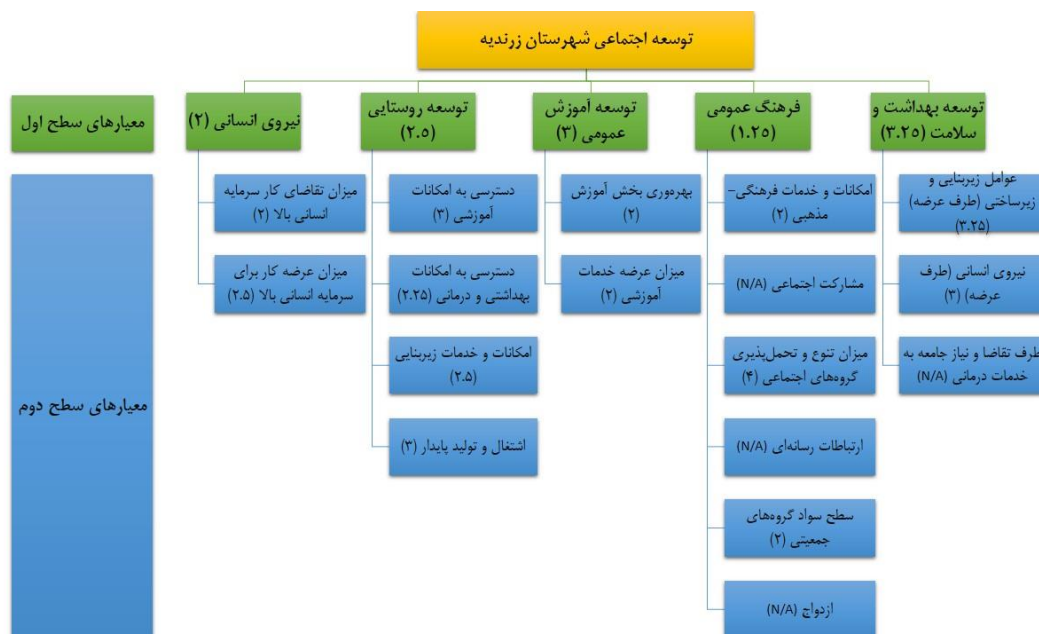

شكل ۱۶: شمای کلی از وضعيت توسعه‌یافتگی سازمان فضايي شهرستان زرنديه در مقايسه با ساير شهرستان‌های استان مركزي

در ادامه به بررسی وضعیت توسعه‌یافتگی شهرستان در هر یک از بخش‌های اقتصادی، اجتماعی، سکونتگاهی و فناوری و خدمات برتر پرداخته شده است. لازم به ذکر است اعداد درون پرانتز توصیفی، نسبی و تقریبی است. به این معنا که اگر بخواهیم وضعیت توسعه اجتماعی شهرستان زرنديه را در مقایسه با دیگر شهرستان‌های استان با توجه به شاخص‌های در دسترس، بررسی نماییم، بر روی طیف لیکرت ۵ تایی، عدد ۲,۵ نشان می‌دهد که شهرستان زرنديه وضعیت نامطلوبی نسبت به سایر شهرستان‌های استان مرکزی در این حوزه دارد. این اعداد توصیفی از وضعیت سازمان فضایی وضعیت موجود استان مرکزی هستند که در گزارش «سازمان فضایی وضع موجود و عدم قطعیت‌های تاثیرگذار بر آن»، بدان پرداخته شده است. در این گزارش با استفاده از معیارهایی در سه سطح مختلف، وضعیت توسعه‌یافتگی استان مرکزی در ابعاد مختلف مورد بررسی قرار گرفت. معیارها و شاخص‌ها با مشارکت خبرگان و متخصصان عضو پانل‌ها تعیین شد و اوزان مربوط به آن‌ها نیز به واسطه مشارکت خبرگان دلفی و پانل، استخراج شد. سایر جزییات، در گزارش مذکور آورده شده است و از ذکر مجدد آن در این گزارش اجتناب شده است.

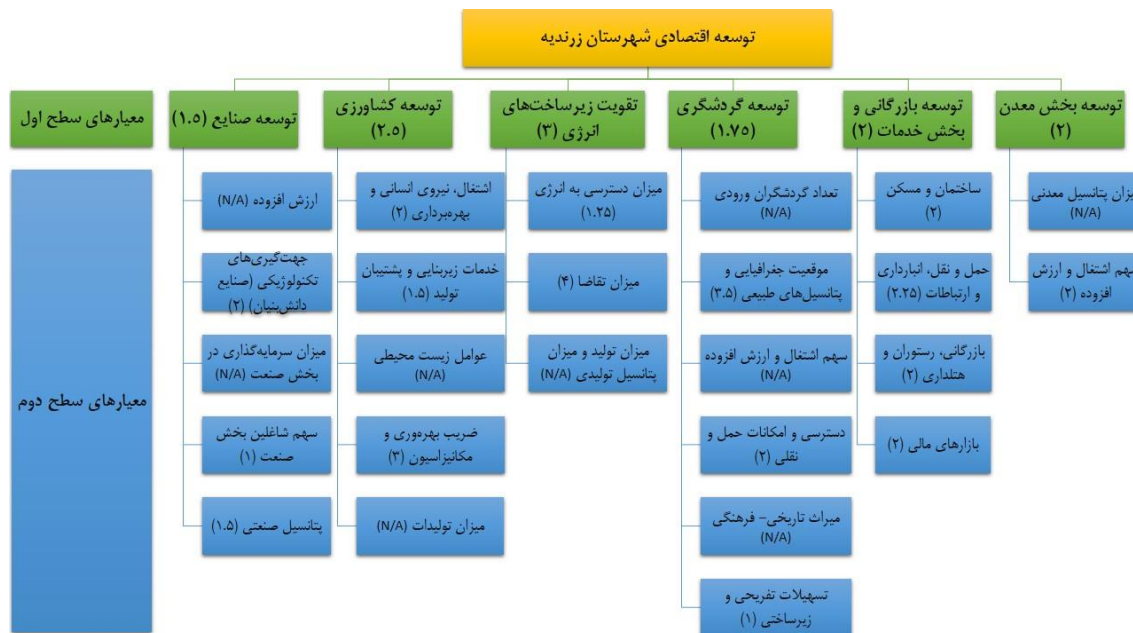
باید توجه داشت که این مقایسه به دلیل عدم دسترسی به لایه‌ها و داده‌های سایر استان‌ها، فقط در سطح استان مرکزی انجام شده است و وضعیت مطلوب یک شهرستان در رابطه با معیاری خاص، الزاما به معنای وضعیت مطلوب آن شهرستان در کشور نخواهد بود.

بررسی سازمان فضایی توسعه اجتماعی شهرستان زرنديه نشان می‌دهد این شهرستان در تمامی ابعاد مورد بررسی وضعیت متوسط و رو به پایینی دارد و به ویژه در بعد فرهنگ عمومی، وضعیت این شهرستان بسیار نامطلوب است.

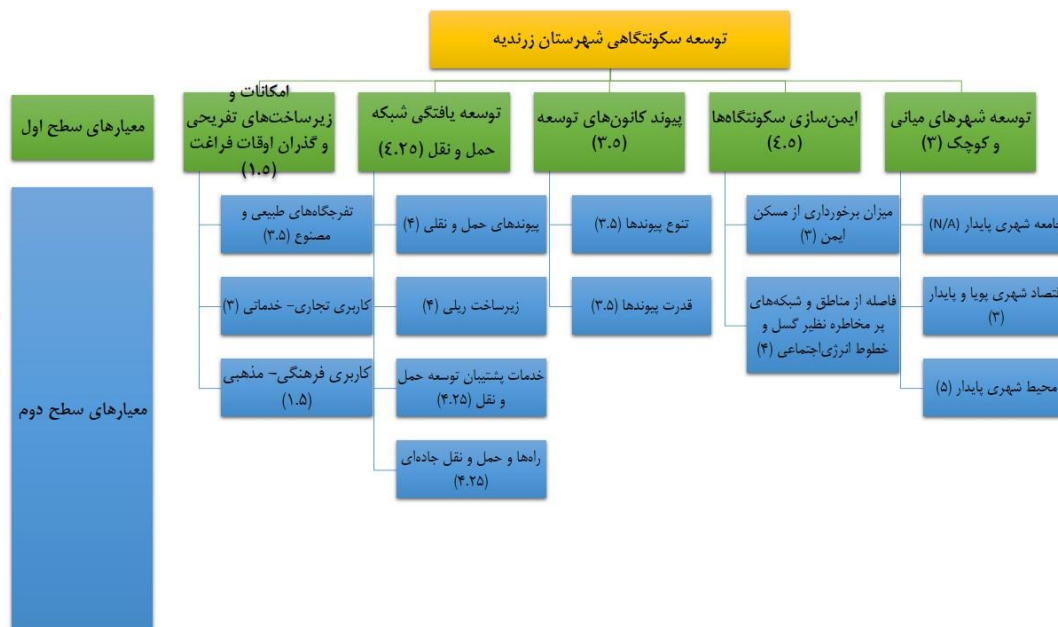
شکل ۱۷: وضعیت توسعه اجتماعی شهرستان زرنديه از منظر شاخص‌های مختلف

بررسی سازمان فضایی توسعه اقتصادی شهرستان زرنديه نشان می‌دهد این شهرستان در تمامی شاخص‌های مورد بررسی وضعیت نامطلوبی دارد. این موضوع به ویژه به دلیل وضعیت توان اکولوژیکی نسبتاً مناسب این شهرستان برای توسعه فعالیت‌های صنعتی، کشاورزی و گردشگری، بسیار قابل توجه است.

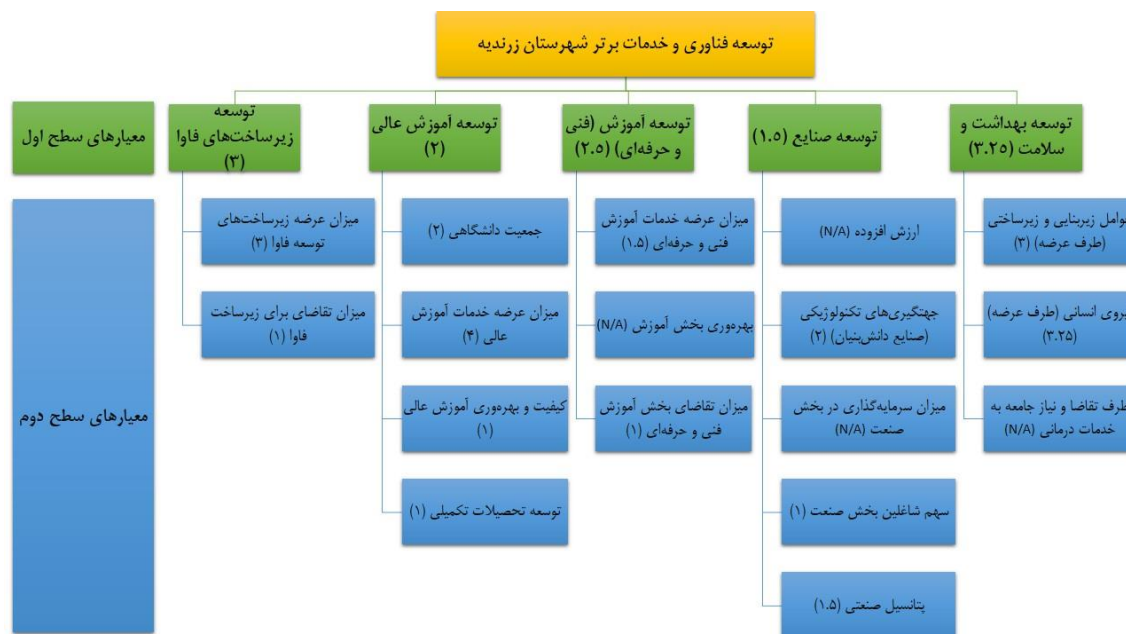
شکل ۱۸: وضعیت توسعه اقتصادی شهرستان زرنديه از منظر شاخص‌های مختلف

بررسی سازمان فضایی توسعه سکونتگاهی شهرستان زرنديه نشان می‌دهد که این شهرستان در شاخص‌های توسعه‌یافتگی شبکه حمل‌ونقل و ایمن‌سازی سکونتگاه‌ها، وضعیت مطلوب، در شاخص‌های پیوند کانون‌های توسعه و توسعه شهرهای میانی و کوچک، وضعیت متوسط و در شاخص امکانات و زیرساخت‌های تفریحی و گذران اوقات فراغت وضعیت بسیار نامطلوبی دارد.

شکل ۱۹: وضعیت توسعه سکونتگاهی شهرستان زرنديه از منظر شاخص‌های مختلف

بررسی سازمان فضایی توسعه فناوری و خدمات برتر شهرستان زرنديه نشان می‌دهد این شهرستان در تمامی ابعاد مورد بررسی وضعیت متوسط و رو به پایینی دارد.

شکل ۲۰: وضعیت توسعه فناوری و خدمات برتر شهرستان زرنديه از منظر شاخص‌های مختلف

۵ نتایج حاصل از تفکر ارزشی در خصوص شهرستان زرنديه

در مطالعه تفکر ارزشی، تلاش شد تا با عناوین و بیان‌های مختلف، تصاویر، مطلوب‌ها و نامطلوب‌ها و دغدغه‌های بازیگران هر شهرستان استخراج شود. در ادامه به مهمترین نتایج به دست‌آمده در هر بخش اشاره می‌شود.

۱-۵ مهمترین دغدغه‌ها

دغدغه‌ها، مهمترین مسائلی هستند که در آینده برای شهرستان ایجاد مشکل خواهند کرد و با راهکارهای مناسب می‌توان مانع از بروز مشکلات ناشی از آن‌ها و یا مانع پیشرفت مشکلات به وجود آمده شد. با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین دغدغه‌های شهرستان از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- آسیب‌های اجتماعی
- ارتقاء سطح فرهنگ و رفتارهای اجتماعی مردم
- توسعه زیرساخت‌های صنعتی
- ارتقاء نظام سلامت اداری
- زمینه‌سازی برای ارائه خدمات الکترونیکی بیشتر
- توسعه سازمان‌های مردم‌نهاد برای واگذاری بخشی از مسئولیت‌ها
- عدم وجود رسانه عمومی مناسب
- عدم تخصیص عادلانه اعتبارات استانی
- ایجاد کتابخانه مرکزی در شهرستان و ارتقای فرهنگ مطالعه

- مهاجرت
- کمبود زیرساخت‌ها و امکانات رفاهی، تفریحی و ورزشی، پزشکی و درمانی
- تغییر بافت فرهنگی بواسطه مهاجرت و توسعه سریع شهرستان
- افراط‌گری‌های مذهبی
- عدم حمایت استان از طرح‌ها و برنامه‌های شهرستان
- کمبود منابع آب و عدم مدیریت صحیح آن
- ضعف زیرساخت‌های ارتباطی و تصادفات جاده‌ای
- مشکلات مدیریتی و عدم توجه به مدیریت بومی

۲-۵ موضوعات و مسائل غیرقابل قبول

موضوعات و مسائل غیرقابل قبول، در حقیقت تفاوت میان انتظارات و واقعیت‌ها است و به مسائل غیرقابل قبولی اشاره می‌کند که در حال حاضر وجود داشته و برای شهرستان نامطلوب هستند. با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین موضوعات و مسائل غیرقابل قبول شهرستان از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- بیکاری
- فقدان رسانه‌های ارتباط جمعی و عدم پذیرش فناوری‌های نوین
- کم توجهی به حفظ و مرمت آثار تاریخی و باستانی و مفاخر و مشاهیر شهرستان
- کم توجهی مرکز استان به شهرستان زرنديه و تفکیک آن از استان
- مشکلات مدیریتی
- افت آب‌های زیرزمینی و هدررفت منابع آب در بخش کشاورزی

- مشخص نبودن متولیان اصلی مهندسی فرهنگی در جامعه
- مهاجرت نیروی کار به شهرستان و مشکلات فرهنگی ناشی از آن
- اقتصاد ضعیف و مهاجرت بیش از معمول بخش خرقان
- نامناسب بودن زیرساخت‌های حمل و نقل و راه‌های مواصلاتی
- آسیب‌های اجتماعی
- سطح پایین امکانات و خدمات در مقایسه با سایر شهرها

۳-۵ روندهای اجتناب‌ناپذیر و واقعیت‌ها

منظور از واقعیت‌ها و روندهای اجتناب‌ناپذیر، مواردی است که اتفاق می‌افتند و کنترلی روی آن‌ها وجود ندارد. با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین روندهای اجتناب‌ناپذیر شهرستان از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- سرازیر شدن نیروی کار جوان به شهرستان
- تغییر شکل فرهنگ بومی و زندگی سنتی
- پراکندگی جمعیت و نبود راه‌های ارتباطی ایمن بین شهری و وسایط نقلیه مسافربری عمومی ایمن
- آسیب‌های اجتماعی
- فقر و مشکلات معیشتی
- مهاجرپذیری شهرستان به دلایل مختلف و افزایش شدید جمعیت غیربومی
- وجود ظرفیت‌های ناشناخته به دلیل گستردگی شهرستان
- توجه بیش از اندازه به بخش‌های صنعت و کشاورزی

- خشکسالی و کمبود شدید آب
- توسعه سریعتر شهرستان نسبت به گذشته
- عدم تمرکز منطقی و گسسته بودن شهرها و محله های شهرستان
- آلودگی منابع آب و خاک

۴-۵ ویژگی‌های مطلوب آینده

با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین ویژگی‌های مطلوب آینده شهرستان از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- گسترش امکانات و استقرار ادارات
- توسعه فرهنگی با حفظ ارزش‌های اصیل
- توسعه تمام بخشهای شهری و روستایی
- وجود نیروی جوان تحصیل کرده
- افزایش جمعیت
- توسعه اجتماعی و اقتصادی
- توسعه صنعتی و کشاورزی و ایجاد اشتغال
- مهاجرپذیری
- توسعه عمرانی
- توسعه مراکز آموزش عالی و فرهنگی در شهرستان
- رشد مناسب شهرستان
- جذب سرمایه‌های سرگردان پایتخت

۵-۵ ویژگی‌های نامطلوب آینده

با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین ویژگی‌های نامطلوبی که در آینده ممکن است گریبان‌گیر شهرستان باشد، از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- گسترش نارضایتی و گریز از مرکز
- افزایش جمعیت (مهاجر پذیری)
- افزایش قیمت زمین و مسکن
- مشکلات ناشی از صنعتی شدن
- بحران کم آبی
- فرسایش خاک و رشد منفی کشاورزی
- رشد آسیب‌های اجتماعی
- پراکندگی جمعیت در سطح شهرستان
- عدم وجود ناوگان حمل و نقل عمومی مناسب جهت دسترسی و بهره‌وری بیشتر از امکانات
- نبود زیرساخت‌های مناسب
- تابع استان مرکزی بودن
- تبدیل شدن به شهرستان خوابگاهی
- رکود اقتصاد مبتنی بر بخش کشاورزی

۵-۶ ویژگی‌هایی که مطلوب است شهرستان در آینده به واسطه آن‌ها شناخته شود

متخصصان و خبرگان شهرستان، تمایل دارند در آینده شهرستان آن‌ها به واسطه این ویژگی‌هایی مثبت در استان و کشور شناخته شود. با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین ویژگی‌هایی که مطلوب است در آینده شهرستان به واسطه آن‌ها شناخته شود مطابق نظر خبرگان و متخصصان، عبارت است از:

- قطب کشاورزی در سطح کشور
- قطب فرهنگی و هنری در سطح استان
- شهرستانی باستانی
- سطح بالایی توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
- دانشگاهی
- پیشرو بودن در عرصه مسایل اجتماعی
- رشد علم، فناوری، صنعت و کشاورزی در شهرستان
- سطح بالایی رفاه اجتماعی ساکنین در محدوده امکانات موجود
- توسعه متوازن و کاهش فاصله اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی شهرها و روستاها
- حفظ فرهنگ اصیل همگام با توسعه
- شهرستانی با مشخصه‌های توسعه پایدار
- توسعه هماهنگ تمام نقاط شهری و روستایی بدون تبعیض
- اصالت و اولویت نیروی انسانی

۵-۷ مهمترین محدودیت‌های توسعه

با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین مهمترین محدودیت‌هایی که می‌تواند توسعه شهرستان را با مشکل مواجه سازد، مطابق نظر خبرگان و متخصصان، عبارت است از:

- مشکلات فرهنگی و اجتماعی
- تفرق و تجزیه
- مشکلات مدیریتی و نداشتن اختیارات کافی مدیران شهرستان در تصمیم گیری و اجرای امور شهرستانی
- سطح پایین پوشش آموزش‌های عمومی و ترویجی
- گستردگی شهرستان
- محدودیت زیست محیطی شعاع ۱۲۰ کیلومتری تهران
- ضعف در مدیریت شهری و عدم اجرای طرح مدیریت واحد شهری و نیز نداشتن اختیارات کافی شوراهای شهر به دلیل نواقص قانون
- قرار گرفتن در حوزه استان مرکزی
- کمبود امکانات و خدمات رفاهی و درمانی و پراکندگی ناهمگون آنها در سطح شهرستان
- عدم وجود ناوگان حمل و نقل عمومی مناسب جهت دسترسی و بهره‌وری بیشتر از امکانات رفاهی
- کمبود اعتبارات دولتی
- کمبود منابع آب
- ضعف زیرساخت‌های شهرستان
- فاصله زیاد از مرکز استان
- خرده فرهنگ‌های مهاجر

۵-۸ مهمترین مزیت‌های شهرستان زرنديه

با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین مزیت‌های شهرستان، مطابق نظر خبرگان و متخصصان، عبارت است از:

- وسعت زیاد و داشتن زمین‌های مناسب برای ساخت شهرک‌هایی با کاربری‌های مختلف اعم از صنعتی، دامپروری، مسکونی و ...
- وجود افراد تاثیرگذار مذهبی، سیاسی، علمی، فرهنگی و ...
- کوچک بودن شهرها
- نیروی انسانی جوان و مستعد و توانمند
- مشارکت اجتماعی بالا و غالب بودن ارزش‌های اصیل
- وجود پیشینه تاریخی و فرهنگی غنی
- قطب کشاورزی استان و داشتن زمین‌های مناسب و مستعد برای کشاورزی
- پتانسیل پذیرش بیش از پیش مراکز آموزش عالی و فرهنگی در شهرستان
- دارای موقعیت اقتصادی مناسب
- صنعتی بودن شهرستان و دارا بودن ۵ شهرک صنعتی فعال
- مهاجر پذیری
- پایین بودن نرخ بیکاری
- موقعیت جغرافیایی مناسب و همجواری با ۵ استان و ۷ شهرستان و قرار گرفتن در فاصله ۷۰ کیلومتری تهران
- دسترسی به راه‌های اصلی و راه آهن و فرودگاه

۶ نقش شهرستان در راستای تحقق اهداف و پیاده سازی راهبردها

با توجه به چشم انداز آمایشی، اهداف و راهبردهای آمایشی کلانی که در فضاهای سناریوهای استان پابرجا هستند، شهرستان زرنديه بايد نقش های متفاوت و متعددی را بر عهده داشته باشد. جدول ذیل به تناسب راهبردهای آمایشی، وظایف و ماموریت های شهرستان زرنديه را نشان می دهد. در این جدول به موارد اصلی و اساسی اشاره شده است.

جدول ۲: ماموریت ها و وظایف خاص شهرستان زرنديه در جهت پیشبرد راهبردهای کلان استان

ماموریت ها و وظایف خاص شهرستان زرنديه	راهبردهای آمایشی پابرجای استان مرکزی
تقویت زیرساخت های نواحی غربی شهرستان، تقویت پیوند درون شهرستانی به ویژه در جهت رفع دوگانگی های نواحی شرقی و غربی شهرستان، توسعه فرهنگی شهرستان به ویژه به دلیل حضور انبوهی از مهاجران، توسعه فضاهای فرهنگی و ورزشی، تقویت پیوندهای درونی استان، ایجاد و توسعه زیرساخت های مربوط به بندر خشک زرنديه	استراتژی ۱: تقویت هویت منطقه ای-مکانی استان مرکزی و فراهم آوردن زمینه های نگهداشت نخبگان استان
ارائه خدمات فناوری های پیشرفته	استراتژی ۲: گذار از صنایع سنگین به انجام فعالیت های مبتنی بر فناوری های پیشرفته
توسعه دامپروری های صنعتی و طیور، تغییر الگوی کشت به سمت محصولات کم آب بر و پربازده، توسعه کشت گلخانه ای	استراتژی ۳: توسعه کشاورزی پیشرفته
توسعه روستایی، توسعه امکانات، خدمات و زیرساخت های بهداشتی و درمانی، توسعه آموزش عمومی و فنی و حرفه ای، تقویت زیرساخت های ارتباطی و حمل و نقل شهرستان، تقویت زیرساخت های انرژی (به ویژه در نواحی غربی برای همه موارد)	استراتژی ۴: افزایش توازن در نظام فضایی استان

راهبردهای آمایشی پابرجای استان مرکزی	ماموریت‌ها و وظایف خاص شهرستان زرندیه
استراتژی ۵: توسعه کریدور گردشگری استان	توسعه کریدور گردشگری و گردشگری محلی، توسعه امکانات و زیرساخت‌های رفاهی گردشگری

۷ نتیجه گیری و جمع بندی

شهرستان زرنديه پس از ساوه، بزرگترین شهرستان استان مرکزی است که از نظر سهم جمعیتی در رتبه ششم استان قرار گرفته است. زرنديه پس از شهرستان های اراک و خمین، بالاترین نرخ بیکاری را در استان دارد و بخش های کشاورزی، خدمات و صنعت به ترتیب بیشترین میزان اشتغال را در این شهرستان به خود اختصاص داده اند. با توجه به تعداد محدود کارگاه های صنعتی این شهرستان، زرنديه کمترین سهم ارزش افزوده بخش صنعت استان و پایین ترین سهم اشتغال صنعتی استان را به خود اختصاص داده است. با این حال با توجه به شاخص ضریب مکانی، این شهرستان در بخش های کشاورزی و صنعت دارای مزیت است و روندهای مربوط به این شاخص در ۵ سال گذشته برای این دو بخش رشد داشته است. این شهرستان، امکان توسعه فعالیت های گردشگری، کشاورزی و صنعتی را در حد مناسبی داراست. قابلیت توسعه فعالیت های سکونتگاهی نیز تا حدودی در این شهرستان وجود دارد. تحلیل سازمان فضایی وضعیت موجود استان نشان می دهد که شهرستان زرنديه از لحاظ توسعه سکونتگاهی وضعیت متوسطی دارد. وضعیت توسعه اجتماعی، اقتصادی و فناوری و خدمات برتر در این شهرستان پایین تر از میانگین قرار گرفته است. با توجه به راهبردهای آمایشی استان مرکزی، شهرستان زرنديه، نقش مهمی در پیشبرد راهبردهای تقویت هویت منطقه ای-مکانی استان مرکزی و فراهم آوردن زمینه های نگهداشت نخبگان استان، گذار از صنایع سنگین به ارائه خدمات مبتنی بر فناوری های پیشرفته، توسعه کشاورزی پیشرفته، افزایش توازن در نظام فضایی استان و توسعه کریدور گردشگری، بر عهده دارد.